

"גדול המצווה ועושה יותר משאינו מצווה ועושה"

תוס' עבודה זרה ג ע"א

גדול המצווה ועושה. פי' מפני שהוא דואג תמיד לבטל יצרו ולקיים מצות בוראו:

תוס' קידושין לא ע"א

גדול המצווה ועושה. נראה דהיינו טעמא דמי שמצווה ועושה עדיף לפי שדואג ומצטער יותר פן יעבור ממי שאין מצווה שיש לו פת בסלו שאם ירצה יניח:

נחלת משה קידושין לא ע"א

תוד"ה גדול וכו' לפי שדואג ומצטער פן יעבור וכו' כמו למשל בתענית אדם מרגיש חולשה אפי' לפני הצהרים ובסתם יום אם הוא טריד ואינו אוכל בבוקר אינו מרגיש כ"כ חולשא והיינו משום שבכל יום יש לו פת בסלו אבל בתענית שיודע שאסור לו לאכול אז כבר מהבוקר הוא מתחיל לדאוג ולחשוש שמא יהי' קשה לו מאד התענית ועיי"ז בא לו חולשא...

יעב"ץ קידושין לא ע"א

תוס' ד"ה גדול המצווה ועושה וכו' שאם ירצה יניח. נ"ב אבל יותר נראה משם דבמצווה יצה"ר מתגרה בו יותר ממי שאינו מצווה כדאמר"י שמניח או"ה ומתגרה בישראל ואיתא להא ולהא דלפום צערא אגרא:

דרשות הר"ן

[הדרוש השביעי ד"ה והטענה השנית]

מי שאינו מצווה ועושה לא יגדל שכרו, כי אפשר שאין רצון הש"י בו ובמינו, אחרי אשר לא צווה בו. ואף-על-פי שהתורה כולה "דרכיה דרכי נעם" [ראה גיטין נט:], אפשר כי יש במצוות טעמים שנתייחדה מהם המצוה במי שמצווה ועושה.

דרשות הר"ן

[הדרוש השביעי ד"ה והטענה השלישית]

אילו היה מגיע לה' תועלת כאשר יעשה האדם מן המצוות, היה ראוי שיקבל שכר מי שאינו מצווה ועושה, כמי שמצווה ועושה, ויותר ממנו. אך אחרי שאין להש"י תועלת מן המצוות ולא נזק מן העבירות – נמצא שכל התורה היא לזכות את ישראל; וכיוון שכן, גדול המצווה ועושה, שזה – רצה הש"י לזכותו, וזה – לא זיכהו.

מהר"ל חידושי אגדות קידושין לא ע"א

גדול מצווה ועושה. יש מפרשים הטעם, מפני שהמצווה ועושה מחוייב בדבר וכופה את יצרו ועושה, ולכך שכרו יותר גדול, אבל מי שאינו מצווה ועושה וכשירצה אינו עושה והוא עושה מרצונו בלבד אין שכרו כל כך גדול. ואין זה פי' נכון, דודאי בכל ענין קאמר אפילו אינו מצווה ועושה, מצטער עיי' עשיית המצוה כמו שמצטער המצווה ועושה יותר גדול המצווה ועושה. ועיקר הטעם הוא, כי מי שמצווה ועושה הקב"ה חפץ ממנו לעשות המצווה, דמיון זה גוי שעושה מצוה אין ספק שאינו חשוב כל כך כמו שהוא הישראלי, כי המצוה לישראל שייכת יותר, שהרי מצווים עליו כי הם מוכנים יותר למצוה, אבל מי שאינו מצווה ועושה מפני שאינו מצווה ועושה אינו מוכן כל כך למצוה ואינו כל כך כמו המצווה ועושה. ועוד כי המצווה ועושה, [הוא] מצד העלה שמחייב אותו לעשות וכל מי שאינו מצווה ועושה הוא מצד האדם עושה המצוה, [ולא] מצד הש"י, והוא יותר מעלה ויותר מדריגה, כאשר המצוה מצד הש"י שהוא העלה, ואלו המצוה שאינו מצווה והאדם עושה מעצמו זה מצד האדם דבר זה אינו כל כך במדריגה וזה ידוע.